

Opracował Ullrich Junker

Pastor M. Gottlob Adolph

Śmierć na ambonie

Kościele Łaski
w Jeleniej Górze,
(Na Szlaku 6-2025)

© Juni 2025
Ullrich Junker
Mörikestr.16
D 88285 Bodnegg
Tłumaczył Henryk Dąbkiewicz

Rok XXXIX

Nr e-224 (420)

Czerwiec 2025

NA SZLAKU

Turystyka – Krajoznawstwo – Góry

Magazyn turystyczno-krajoznawczy

Pastor M. Gottlob Adolph – śmierć na ambonie

W niedzielę, 1 sierpnia 1745 roku o godzinie 14:00, piorun uderzył w wieżę Kościoła Łaski w Jeleniej Górze (Hirschberg). Choć nie spowodował pożaru, to poprzez metalowy pręt, który podtrzymywał baldachim kazalnicy, śmiertelnie poraził pastora Gottloba Adolfa, który stał na kamiennej kazalnicy. Śmierć poniosła również wiejska służąca, a kilka innych osób zostało poszkodowanych.

Do 1945 roku, a być może nawet do dziś, uszkodzone miejsce na kolumnie obok kazalnicy oraz odlamany fragment balustrady kazalnicy przypominały o tym wydarzeniu. Nieopodal ołtarza znajdował się piękny obraz przedstawiający pastora Adolfa rażonego piorunem.

Na południowej stronie zewnętrznej ściany Kościoła Łaski, obok schodów prowadzących do organów, znajduje się epitafium, które wciąż przypomina o tej tragicznej historii.

Gottlob Adolf, podobnie jak Johannes Neunhertz, był poetą oraz współwydawcą Jeleniogórskiego Śpiewnika. Urodził się w Wieży (Niederwiesa) koło Gryfowa Śląskiego (Greiffenberga) i w chwili śmierci miał 60 lat. Jest autorem pieśni pokutnej i spowiedniczej „Zabiegajcie o swoje zbawienie zawsze z bojaźnią i drżeniem!”

Wel. Jesus, meine Zuversicht.

278. Schaffet eure Seligkeit
allzeit mit Furcht
und Bittern! mache uns, o Gott,
bereit, daß mit heiligem Erschüttern
dies Wort, als ein Donnererschlag,
uns're Herzen rühren mag.

2. Schaffet eure Seligkeit! Ach,
das ist das Allerbeste. Dieses bleibt
uns nach der Zeit; sind wir hier
doch fremde Gäste, werden eilends
weggerafft, ob man noch so Vieles
schafft!

3. Schaffet eure Seligkeit! O,
es sind nicht leichte Werke, und es
ist ein harter Streit; denn man
braucht Gottes Stärke, eh' man
Fleisch und Blut bezwingt und zum
rechten Leben bringt!

4. Schaffet eure Seligkeit! Ach,
da setzt es Furcht und Schrecken,
eh' der Geist sein: Abba! schreit.
Ja, er muß uns stets erwecken erst
zu heil'ger Gottesfurcht, daß das
Herz nicht sicher sei.

5. Schaffet eure Seligkeit! Ist
das auch von uns geschehen? Ach,
es fehlet noch gar weit. Was für
Mängel muß man sehen! O wie
gottlos ist der Sinn, und wie sicher
geht man hin!

6. Schaffet eure Seligkeit! Hartes
Herz, zerfließ' in Thränen wegen
deiner Sicherheit und sei heute unter
denen, die ob ihrer schweren Sünd'
recht zerfnirschten Geistes sind.

7. Schaffet eure Seligkeit! Ach,
jezt denk' ich an den Bürgen, der
mich von der Schuld befreit und
sich selber ließ erwürgen. Gott sei
Dob, an diesem Heil hat mein Glaube
auch sein Theil.

8. Schaffet eure Seligkeit! Jesu,
hilf mir selber ringen. Meine Träg-
heit ist mir leid, laß' mich bess're
Früchte bringen, daß ich meine Chri-
stenbahn selig einst vollenden kann!

Gottl. Adolph (1685—1745).

W *Presbyterologii Ewangelickiego Śląska* dla Księstwa Jaworskiego autorstwa pastora Siegismunda Justusa Ehrhardta, wydanej w 1784 roku, znajdujemy następującą wzmiankę dotyczącą pastora M. Gottloba Adolpha.

M. Gottlob Adolph

Urodził się 30 października 1685 roku w miejscowości Wieża k/Gryfowa Śląskiego (Niederwiesa). Jego ojciec, diakon tamtejszego kościoła, Christoph Adolph¹ oraz matka, Rosine z domu Brückner, wychowywali go do dwunastego roku życia. Po śmierci ojca w 1697 roku został wysłany do gimnazjum w Zittau. W wieku 16 lat (1700) rozpoczął studia na uniwersytecie w Lipsku, gdzie był uczniem w domu profesora Günthera. Studiował pilnie i w 1705 roku uzyskał tytuł magistra.

Po powrocie do ojczyzny przez siedem lat był nauczycielem dzieci generała von Reibnitz w Lauterbach, a w 1713 roku został współpracownikiem rektora Steinbrechera w Jeleniej Górze (Hirschbergu). W 1720 roku

¹ Jego dziadek, Christian Adolph, był uchodźcą z Gryfowa Śląskiego (Greiffenbergu). Zobacz poniżej pod tytułem „Greifenb.”

objął stanowisko pastora w Groß-Hennersdorf koło Zittau, w 1727 roku został trzecim, a w 1730 roku drugim diakonem w Jeleniej Górze. W 1737 roku awansował na archidiakona i bibliotekarza kościelnego. Był gorliwym i cenionym kaznodzieją.

Jego życie zakończyło się w niezwykłych okolicznościach podczas wykonywania obowiązków duszpasterskich. 1 sierpnia 1745 roku (siódma niedziela po Trójcy Świętej), gdy wygłaszał kazanie na ambonie, został trafiony przez piorun, który natychmiast go zabił.

Na ambonie wciąż można dostrzec ślady po odłamkach drewna, które odprysnęły wskutek uderzenia pioruna. Na cmentarzu wzniesiono mu okazały pomnik, który w realistyczny sposób przedstawia moment jego śmierci – z łagodnym uśmiechem na twarzy.

21 listopada 1714 roku ożenił się z Anną Marią, córką Christiana Schwerdtnersa, kupca z Greifenbergu. Mieli dziewięcioro dzieci, z których czterech synów i dwie córki przeżyły ojca.

Jego publikacje obejmują:

– „*Diss. de præcipuis impedimentis cognitiones humanæ*” (Praca o głównych przeszkodach w poznaniu ludzkim), Lipsk 1705

– „*Diss. des Psalmis filiorum Korah*” (Rozprawa o psalmach synów Koracha), Lipsk 1706

– przedmowa do „Hirschberger Gesangbuch” (Jeleniogórski Śpiewnik), w której dowodził, że śpiew jako element nabożeństwa był wysoko ceniony i powszechnie praktykowany zarówno w Starym, jak i Nowym Testamencie

Jego ostatnie kazanie zostało wydane przez inspektora Kahla pod tytułem:

„*M. Gottlob Adolph, zasłużony kaznodzieja kościoła ewangelickiego w Hirschbergu. Ostatnie kazanie, które miał wygłosić 1 sierpnia 1745² roku w obecności zgromadzonej społeczności, lecz zostało przerwane przez nagły piorun, prowadzący do jego śmierci na ambonie³ – opublikowane ku ogólnej zadumie i niezapomnianej pamięci.*”

M. Gottlob Adolph miał wygłosić kazanie 1 sierpnia 1745 roku przed zgromadzoną publicznością, lecz zostało ono przerwane przez nagły błyskawiczny piorun, który spowodował jego śmierć na ambonie – choć niespodziewaną, to jednak błogosławioną. Opublikowane ku powszechnemu duchowemu przebudzeniu i niezapomnianej pamięci przez M. Gottloba Kahla, Hirschberg, 1745, 4 arkusze i 3 ½ karty.⁴

Był także poetą hymnów. W „Breslauer allgemeines Gesangbuch” (Wrocławskim ogólnym śpiewniku) z przedmową Vorrede D. Burg znajdują się jego religijne pieśni pokutne, w tym:

– Nr 1602: „Mein Herze, denk an deine Buße, da noch des Weckers Stimme ruft” („Moje serce, myśl o pokucie, dopóki głos budzika jeszcze woła”)

– Nr 1604: „Mein Hirte, wie so treulich gehst du dem Sünder nach” („Mój pasterzu, jak wiernie podążasz za grzesznikiem”)

– Nr 1622: „Schaffet eure Seligkeit allezeit mit Furcht” („Zabiegajcie o swoje zbawienie zawsze z bojaźnią”)⁵.

2 Według podanej informacji jego śmierć nastąpiła 1 sierpnia 1745 roku, a nie w 1741, jak twierdzi Pastor Buquoi w swoim piśmie na stronie 40.

3 W Hirschbergisches Denckmal der Güthe oraz w Hymnop. Siels. Decad I Gottloba Klugego, a także w Spicilegium Leuschnersa (tom 2, str. 4), znajdujemy zapis: „M. Gottlob Adolph zmarł 1 sierpnia 1745 roku, gdy przemawiał do zgromadzenia, i został nagle porażony piorunem na oczach słuchaczy, mając 60 lat.”

Inspektor Kahl, we wstępie do ostatniego kazania Adolpha (str. 2), pisze: „Jeśli jakikolwiek rok był pamiętny dla Hirschbergu, to z pewnością był nim rok 1745. Już na początku roku Bóg zesłał nam epidemie, które szczególnie dotknęły przedmieścia, trwały kilka miesięcy i każdego dnia zabierały wielu ludzi. Gdy tylko to nieszczęście minęło, przyszło następnych siedem. W niedzielę po Wielkanocy, podczas nabożeństwa, doszło do niespodziewanej austriackiej inwazji, wywołującej przerażenie w całym mieście. 1 maja Prusacy starli się z Austriakami obozującymi na miejscowym pastwisku, pokonując ich – co przy ich ponownej inwazji zostało nam poczytane za winę i przyniosło kolejne cierpienia. Nastąpiły smutne Zielone Świątki, szczególnie trzeciego dnia świąt, gdy mieszkańcy oczekiwali całkowitego spłodowania miasta. Ale to był dopiero początek wojennej udręki. Kiedy doszło do trzeciej austriackiej inwazji, wszyscy mieszkańcy Hirschbergu odczuli straszliwy ucisk: rzeczywiście bieda była ogromna, strach jeszcze większy, a największa była groza wywołana brutalnymi groźbami wroga.”

4 Błogosławiony M. Adolph, wbrew swojej zwykłej praktyce, całkowicie opracował i dokładnie spisał swoje ostatnie kazanie

5 por. M. Kluge, Hymnop. Siles. Decad. I, s. 9 – 11 oraz Lebensbeschr W. Wetzela. Około. Liederdichter, Th. 4, s. 1, ale gdzie nazywa pana Adolfa nieznanym.

Kto to czyta,
niech to zapamięta:
Wierny kaznodzieja, z ambony zabrany do
Boga,
spoczywa tutaj ciałem. Tak oto spoczywa
świętej pamięci
Wielce Czcigodny i Wysoce Uczony Pan
Herr M. Gottlob Adolph

Wysoce zasłużony archidiakon tutaj,
który swoim bardzo szanownym rodzicom
T: p. Hr: Christoph Adolph Diac. zu Nied:
Wiesa,

T. p. Fr: Rosinen geb: Brücknerin,
Anno 1685, dnia 3 października, szczęśli-
wie urodzony, przez święty chrzest ponownie
narodzony.

W tutejszej szkole dobrze wykształcony,
udał się do Zittau
do gimnazjum, a następnie podjął studia
na uniwersytecie w Lipsku.

W roku 1713 otrzymał powołanie jako na-
uczyciel w tutejszej szkole. W roku 1720 objął
urząd pastora w Groß-Hennersdorf w Saksonii

W roku 1726 otrzymał urząd kaznodziei
tutaj.

W roku 1714 ożenił się z panną Anną Ma-
rią z domu Schwertner.

Doczekał się dziewięciorga dzieci
i wnuków.

Mąż Boży,

Wypożyczony w znakomite dary umysłu,
urzędu i łaski

Nauczyciel,

Który należycie sprawował swój urząd
i jaśniał w swojej wspólnocie wspaniałym
przykładem.

Sprzed oblicza swojej wspólnoty, dnia
1 sierpnia 1745 roku, w siódmą niedzielę po
Trójcy Świętej,

Na ambonie, na początku kazania
wieczornego,

Po południu, o godzinie 13.45, przez ude-
rzenie pioruna,

Odwołany ze służby Pańskiej,

I do wiecznej chwały

W wieku 59 lat, 9 miesięcy i 1 dnia,

Jelenia Góra !

Nie zapomnij swego nauczyciela i jego słów;
Spójrz na jego koniec
i podążaj za jego wiarą.

Ullrich Junker
Tłumaczył Henryk Dąbkiewicz